

HÁT ENNYIRE GYÁVA VAGY?!

Pityut rögtön elkapta a furcsa indulat, amikor meglátta apját a szekrény mellett a háromlábú székre kucorodva, de csak nyelt egy keményet. Előbb még vadul bevágta az ajtót maga után, aztán már fojtott-szelíden odaköszönt neki. Meg sem kérdezte, hogy vacsorázott-e már, ez a téma is, mint akármi más, ok lehet az apropóra, s jaj, akkor...

Szótlanul szöszmötölt a konyhában valamivel, csak hogy teljék az idő, majd jön már Annus is, akkor ketten lesznek... Majdnem ráfelelte magában, hogy egy ellen, aztán restelkedve beharapta szájaszélét a ki nem mondott szóért. Gyámoltalanul kavargatta a tűzön rotyogó ételt, bár erre semmi szükség nem volt. Csak elmáskosodott meg leégett a párolt rizs, de valami zajt kellett ütni, mert a csendben idehallatszott az öreg mormogása. Nem akarta hallani. Már hetek óta nem akarja hallani, mégsem kerülheti el. Mint valami rossz lelkiismeret, gyöttri szüntelen.

Azóta Annussal is megváltozott a kapcsolatuk, az asszonynak már a simogatása is parancsolás, mintha a gyöngédségét is aprópénzre váltaná fel. Az éjszakák mindig ugyanazt a kérdést hozzák: „Mikor mondod meg neki, mire vársz még?! Hát ennyire gyáva vagy...?!”

Hát ennyire. Sose hitte volna magáról, hogy ilyen esendő legyen, s apja száználmas póza még inkább dűhíti, mert önmagát is látja kiszolgáltatottságában: régen tudja, hogy ő sem fog másként ülni majd húsz év múlva a szekrény mellett, csak így, ilyen mindent-adó-követelően. Vajon az ő fia, Isti, hogyan fogja majd megmondani neki azt, amit most neki kellene az apjának? Mert lesz olyan is, jaj, bizony, de Anna erre nem figyel sosem, csak legyint, ő meg hisz az időben. Abban, hogy majd nekik más lesz, egészen más. De hát ezt a mást is el kell kezdeni egyszer, ma vagy holnap, míg nem késő, nekik már van erre alkalmuk, vagy ahogyan az öreg mondaná: módjuk. Csak tudni kell élni vele, nem eltékozolni...

A szobából mocorgás, erőtlen nyögéscselés hallatszott, aztán csoszogás az ajtó felé. Az öreg nehezen lépkedett, minduntalan támasz után kapkodott kezeivel. Pityu elébement, besegítette a konyhába, leültette, aztán szótlanul elérakta az ételt. Maga is enni kezdett. Lopva figyelt az asztal túlsó végére tányérja fölül, a falat alig ment le a torkán. Félt. Félt a szavaktól, s most már azt is beismerte, hogy nagyon-nagyon gyáva.

Az öreg tányérja kiürült, mégiscsak szólni kellett, megkérdezni, hogy elég volt-e, kér-e még, s ekkor találkozott a tekintetük. Hiába tette buzgón az evéssel elfoglaltat, apja elkapta pillantását.

— Te fiam! Csak tán nem azért vagytok rosszban Annussal...? Miat-tam? Mert látom én, ha nem is panaszkodtok. Valami nem klappol mostanában köztetek.

— Ugyan apa! Nincs semmi baj, csak éppen sok a dolgunk. Tudja, az új mechanizmus óta...

Ez nem is rossz ötlet. Elmesélni, hogy mennyi minden megváltozott a gazdaságban, ahol dolgozik, igen, mesélni, egészen más témáról, olyanról, ami kizárja az apropót. Mesélni, hogy teljék az idő, majd csak megjön már Anna is, akkor összekapják magukat és... Elmennek moziba, igen, ez is jó ötlet, majd azt hazudja az öregnek, hogy a jegyek is megvannak már. Csak el, minél előbb elmenni itthonról!

— Ááá, édes fiam, ne tereld másfele a szót, nem az érdekel engem, hogy

mit csinálhattok a gazdaságban január elseje óta, hanem az, hogy mi bajotok egymással. Mert nekem nagyon fájna, ha...

— Ilyesmire ne is gondoljon, apám.

— Nem, nem, az én szememet nem lehet bekötni. Annus már úgy néz rám az utóbbi időben, hogy azt is szégyenlem, hogy élek.

— Képzeldődik.

— A fenét! Annál tapasztaltabb vagyok már, hogy ilyesmit észrevegyek. No, mondd meg őszintén!

— Mit mondjak?

— Hát azt, hogy nektek nem tetszik a kérésem.

— Ugyan!

— Akkor meg mi bajotok?

— Mondtam már, hogy semmi. Ne faggasson.

— Mert ugye, azt senki sem veheti tőlem rossz néven, hogy a magamét követelem.

Nos, hát nem egyszerű? Csak a magáét követeli. Szegény, drága jó apám, ha tudnád, hogy amit követelsz, mennyire nem a tied...

— Eleget küszködtem, dolgoztam az életben, tisztességesen fölneveltelek téged is.

Anna erre azt felelné, hogy semmit se adott. Amikor megesküdtünk, csak egy öltöny ruhám volt, neked az új feleségre kellett a pénz. Aztán eltemtetted ezt az asszonyod is, és összeroppantál. Kórházra ment az összes megtakarított pénzed, úgy szorultál a gyámkodásunkra, hogy még adósságot is hoztál magaddal. Anna csak ezt látja. És egy kicsit igaza is van. Be kellene látnod, apus, hogy nem vagyok már egyedül, nekem a családomra is gondolonom kell.

Az öreg megdörzsölte a szemeit markába gyúrt zsebkendőjével, aztán hirtelen, minden átmenet nélkül felderült az arca. Ráncai mintha kisimultak volna, tekintete megszelídült. Úgy nyúlt az összehajtogatott papírszalvéta után az asztalon, hogy elbabráljon vele, mint ahogyan az emléket emelte ki a tegnapelőttől, hogy eljátszadozzék, vagy hogy figyelmeztessen...

— Sose felejttem el, édes fiam, az arcodat. Amikor kővé meredten figyeltél, míg engem a csendőrök megmotoztak.

Erre nincs törvény, vagy ha lenne is, mit érne. Most nem szabad olyan élesen elkülöníteni a dolgokat, hogy ez van jogilag, ez meg emberségből. Itt középútnak is kell lenni valahol, s ezt az átmenetet kellene megtalálni...

— Aztán közrefogtak, és az egyik meglódított az ajtó felé: „Na gyerünk, bűdös vörös!” Te meg hirtelen fölordítottál, s ha anyád sebesen le nem kever két nyaklevest, elárulod magad.

Anyám nem kereste a középútnak, anyám gondolkodás nélkül a csendőröknek engedett téged, csak hogy engem megmentsetek. Sose beszéltél róla apus, mit csináltak veled ez alatt az egy hónap alatt, sose panaszkodtál, sose hánytad a szememre, hogy azóta is fáj a hátad.

— Hej, ha anyádra hallgatok annak idején, és a nagyapád után Lászlóra kereszteltetünk, nem pedig az én nevemet öröklöd, az isten tudja, mi lett volna veled, de hogy jól nem fordult volna a sorod, az biztos. Te, láttad volna a vallató százados arcát, amikor kiderült a tévedés! Azt hittem, menten megüti a guta, elvörösödött, a szemei meg kidülledtek.

Tudtad jól, hogy ez a félrevezetés az életedbe is kerülhet, mégis odaálltál helyettem. Apám, hová lett belőled ez az ember? Ej, szégyenlem magam, én vagyok más, mint voltam. Emlékszem, mindenáron fel akartam magam jelenteni, s ha a mozgalmi munka máshová nem szólít, meg is teszem. Vajon hol követtük el a hibát, hogy elveszítettük egymást? Mert lám, őszinte va-

gyok, apám, én most tétovázok, pedig pár évvel ezelőtt még gondolkodás nélkül döntöttem volna, s úgy, hogy meghagyom neked a hamis hit örömét. Mintha kiszakítottak volna belőlem valakit, igen, azt a valakit, aki tulajdonképpen egy kicsit te voltál. Tudod, a család... Nem azt akarom én mondani neked, hogy számodra már nincs hely, hogy... Csak éppen meg kellene már értened, hogy másokra is vigyáznom kell. És ezt nem veheted tőlem rossz néven, ez az életnek olyan örökérvényű törvénye, mint a betegség meg a halál. Jaj, ha ezt minden zokszó nélkül megértenéd, nem félnék elmondani neked, hogy az a húszezer, az is csak tévedés volt.

— No, ha ti így, gonodoltam magamban, ha ti így, én meg úgy. Először csak daczból álltam közetek, később, amikor már megismertem tanaitokat...

Neked volt erőd ahhoz is, hogy helyettem odatartsd arcodat a csendőr-öklöknek, én meg bizonytalan vagyok, néha azt hiszem, leguggolok melléd, és átölelve térdeidet, meggyónom neked az igazat.

— Te fiam, te nem figyelsz. No, kérdeztem valamit, ugye, hogy igazam van, valami mégiscsak történt veled.

— Ne haragudjon, apa, fáradt vagyok. Sok a bajom kint a gazdaságban. Jót tenne most egy kis séta, vagy egy jó mozi.

Bár ez már nem is olyan fontos. Utánam a vízőzön, bele kell vágni! A kutya csahol, jön Anna, ez csak ő lehet.

Az asszony teli szatyrot cipelt mindkét kezében, könyökévet nyitotta ki az ajtót, és ingerülten borította az asztalra a csomagok tartalmát. Míg rakodott, dühöngött magában, zsörtölődött, hogy az élet csupa cipekedés. A két férfi némán vigighallgatta, aztán Pityu megterített az asszonynak is. Anna hálásan rámosolygott a figyelmességért, de ez csak egy pillanatig tartott, mert az öreg megmoccant a széken, és az asszony máris elkomorodott. Leült a vacsora mellé, de nem nyúlt az ételhez. Férje tekintetét kereste. „Tudja már?” — kérdezte a szemével. A férfi elfordult. Végül is Anna törte meg a csendet.

— Apuka, mit akar kezdeni azzal a húszezerrel, amit a lottón nyert?

— Én Pityunak már megemlítettem, nem szólt még?

— De. A kriptá. Apuka kriptát akar magának csináltatni.

— Azt én, gyerekem. Legalább halálom után ne nyomjon a föld, ha már nyolcvan éven keresztül nyomott az élet.

Anna lehajtotta a fejét, magába szorította a szót, nem is annyira szeretből nem akarta megbántani az öreget, inkább tisztelte. Tisztelte a fia életéért. De valami robbanni készülő, ismeretlen szenvedély remegtette meg egész testét. Kirohant a kertbe, hogy rá ne kiabáljon az öregre.

Pityu utánament. Melléült a bejárat lépcsőjén, átfogta a vállát. Az asszony szipogott.

— Hogy lehet ennyire önző valaki! Elvonja az előktől, a gyerekeitől a pénzt, csak hogy ő kriptában feküdhessen halála után. Mert őt nyomja a föld. Ez már szeszély, gonosz, szemtelen... Egyébként is nem ő nyerte a lottón, te gyáva kukac, miért nem mondtad meg már neki? Az ő szelvényei még most is ott vannak a fiókban, elfelejtettük feldobni őket. Csak az a hülye postás, az mondta apádnak, hogy nyert. Ő meg úgy megörült, hogy el se magyarázhattuk neki a tévedést. És most kéjeleg a boldogságban, hogy kriptája lesz. Atyaúristen, nekünk meg marad továbbra is az egészségtelen, vizes lakás, meg a spórolgatás az építésre. Hát jól van ez így? felelj!

— Hagyd, te is megöregszel.

— Az istenit! Hát már a gyereked, feleséged semmit sem jelent a számodra, mert az apád megöregedett és szenilissé vált! Ne mesélj nekem megint arról, hogy ennyit megérdemel, mert egyszer hősiesen megmentett. Ezt

már ezerszer hallottam. Az is tévedésből volt, te nem kérted tőle. Vagy azt hiszed, ezzel most vissza tudod neki fizetni?

— Visszafizetni? Te is tudod, hogy ez nagyon felesleges kérdés volt.

Pityu keze lecsúszott az asszony válláról, nem volt kíváncsi a feleletre. Érezte, hogy ha folytatják a vitát, úgyis összevesznek. Cigarettaért nyúlt, amíg rágyújtott, még egyszer végignézett a szipogó asszonyon, aztán elindult a kapu felé.

— Majd később még beszélgetünk erről, most hazahozom Istikét.

Na tessék! Anna már sír. Megbántottam, pedig nem akartam. Azelőtt minden este játszottunk elalvás előtt, azon versenyeztünk, ki tudja jobban megnevetetni Istikét. Régen nem játszottunk már, és ennek én vagyok az oka. Pedig csak oda kellene állnom apa elé, és szépen megmagyarázni a dolgokat. Hetek óta biztatom magam, aztán az utolsó pillanatban mindig a tor-komon akad a szó. Pedig sose voltam gyámoltalan. Igen, ha tudnám, hogy kinek van igaza, ha érezném, hogy biztosan Annának, akkor nem volna olyan nehéz. A középutat, azt még nem találtam meg.

A nyakába ültette a gyereket, egészen hazáig lovacskát utánozva szaladt vele. Mikor a szobában letérdelt a heverő mellé, hogy rádobja kis lovasát, lopva Annára sandított: vajon beáll-e közéjük játszani?

MATKÓ KATALIN: EGY NÉP LÁTOMÁSAI III.